

POZIȚIA SUBIECTULUI ÎN INTEROGATIVE DIRECTE PARȚIALE ȘI RELATIVE ÎN LIMBA ROMÂNĂ VECHIE

ADINA DRAGOMIRESCU

Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” /
Facultatea de Litere, Universitatea din București
adina.dragomirescu@lingv.ro

Cuvinte-cheie: poziția subiectului, limba română veche, propoziții relative, propoziții interogative, Grupul Topic.

Keywords: subject positions, old Romanian, interrogatives, relative clauses, Topic Phrase.

1. INTRODUCERE

În acest articol vor fi analizate structurile de tipul [cuvânt interogativ/ relativ + subiect (pronominal) + verb], negramaticale în româna actuală, dar atestate sporadic în româna veche:

- (1) a. *De unde tu vii?* (BB.1688: 220)
b. **De unde tu vii?* (rom. actuală)

În alte studii, tiparul a fost analizat pentru istroromână (2) (Costea, Dragomirescu și Nicolae 2017, Dragomirescu și Nicolae 2018) și pentru româna vorbită în Republica Moldova (3) (Costea, Dragomirescu și Nicolae 2017, Costea 2018).

- (2) a. *Iuva tu meri?* (TC: 61)
unde tu mergi
b. *Ce tu plânji?* (TC: 21)
de.ce tu plângi
c. *Cum voi zicēț de noi?* (SF: 168)
cum voi ziceți de noi
d. *Ĉe io știu?* (SF: 138)
ce eu știu
e. *cârle l-av ăntrebăt iuve ie mēre* (SP: 131)
care l-a întrebat unde el merge
f. *Șa-i bire, cum tu spuri* (TC: 10)
așa=e bine cum tu spui
- (3) a. *Când tu reușești?* (ro. mold., Facebook, 16.04.2017)

SCL, LXXI, 2020, nr. 2, București, p. 189–198

- b. *Mamă, cân voi az dornit?* (ro. mold., TDNis: 85)
 c. *și-ntreabă cum așala câine-o mușcat-o* (ro. mold., TDNis: 68)

În timp ce istroromâna acceptă numai subiect pronominal (cu statut de clitic subiect) în această poziție, în româna vorbită în Republica Moldova este posibilă și apariția unui subiect exprimat prin grup nominal complex (3c).

2. SITUAȚIA DIN LIMBILE ROMANICE

Limbile romanice prezintă variație sub următoarele aspecte: există diferențe între interogativele parțiale directe și cele indirecte, apar diferențe legate de tipul de subiect acceptat în această poziție (pronominal vs nominal) și diferențe de gramaticalitate legate de cuvântul interogativ (vezi Dragomirescu și Nicolae 2018).

În interogațiile directe, tiparul este imposibil în majoritatea limbilor romanice:

- (4) a. **Qué Pedro compró?* (sp.)
 b. **Que Pierre a acheté?* (fr.)
 c. **Que o Pedro comprou?* (pt. eur.)
 d. **Che Piero ha comprato?* (it.) (Zubizarreta 2001)
 e. **Ce Petre a cumpărat?* (ro.)

În interogațiile indirecte, apar diferențe semnificative între limbile romanice (vezi Goodall 1993; Barbosa 2001; Zubizarreta 2001). În catalană, spaniolă, dacoromâna standard și, marginal, în italiană (5), structura cu subiect nominal plasat între cuvântul interogativ și verb este negramaticală, pe când franceza și portugheza europeană (6) atestă acest tip de construcție. În franceză, deși structura este posibilă în interogative indirecte (6a), este negramaticală în interogativele directe atunci când subiectul este exprimat prin grup nominal cu centru substantiv (7a,b), dar posibilă cu subiect pronominal (7a', b') (Poletto și Pollock 2004).

- (5) a. *Me pregunto a quién (*Juan) busca (Juan).* (sp.) (Zubizarreta 2001)
 'Mă întreb pe cine caută Jean'
 b. *No sé que (*en Joan) farà (en Joan)* (cat.) (Barbosa 2001)
 'Nu știu ce va face Joan'
 c. *Mă întreb pe cine (*Ion) caută (Ion).* (ro.)
- (6) a. *Je me demande qui Jean cherche.* (fr.) (Zubizarreta 2001)
 'Mă întreb pe cine caută Jean'
 b. *Sabes quando (a Maria) chegou (a Maria)* (pt. europ.) (Barbosa 2001)
 'Știi când a ajuns Maria?'
- (7) a. *?*Qu Yves va?* a'. *Qu il va?*
 'Unde merge Yves?' 'Unde merge el?'
 b. *?*Qui Paul a vu?* b'. *Qui t'as vu?*
 'Pe cine a văzut Paul?' 'Pe cine ai văzut?'

Dacă se iau în calcul varietățile regionale, situația este și mai complicată. În spaniola din Caraibe, mult discutată sub acest aspect în bibliografia de specialitate, atât subiectul pronominal (8), cât și cel exprimat prin grup nominal (9) pot apărea între cuvântul interogativ și verb (Gutiérrez-Bravo 2008, Suñer 1994). În bibliografie, apar diferențe de interpretare/acceptare a exemplurilor: pentru Ordóñez și Olarrea (2006), numai subiectul pronominal (8) este permis în aceste structuri. În interogativele cu grupuri interogative complexe, constrângerea nu este respectată (10) (Zubizarreta 2001). Structurile sunt posibile și în română (11), chiar cu subiect nominal.

- (8) a. *Qué tú quieres?* (sp. car.) (Gutiérrez-Bravo 2008)
 b. *Qué quieres tú?* (sp. standard)
 c. *Tú [qué quieres]?* (sp. standard)
 ‘What do you want?’
- (9) *Qué Ivan dijo de eso?* (sp. car.)
 ‘Ce a spus Ivan despre asta?’
- (10) *A cuanta gente María invitó a la fiesta?* (sp.) (Zubizarreta 2001)
 ‘(Pe) Câtă lume a invitat Maria la petrecere?’
- (11) *Pe care dintre ei (?Ion) l-a chemat aici (Ion)?* (ro.)

O idee recurentă în literatura consacrată subiectului este aceea că între varietățile romanice există diferențe semnificative de gramaticalitate a structurilor. Goodall (2004) a realizat o evaluare graduală a structurilor din spaniolă cu subiect plasat între cuvântul interogativ și verb [1 = complet negramatical; 5 = perfect], principalele concluzii la care a ajuns fiind că elementul interogativ are un rol semnificativ și că elementele de tip ‘de ce?’ acceptă în cea mai mare măsură să fie urmate de subiect.

- (12) a. *Qué Juan leyó en la biblioteca?* Valoare medie: 2.130
 ‘Ce a citit Juan în bibliotecă?’
 b. *A quién María vio en el parque?* Valoare medie: 2.478
 ‘Pe cine a văzut Maria în parc?’
 c. *Dónde Ana compró el periódico?* Valoare medie: 2.957
 ‘De unde a cumpărat Ana ziarul?’
 d. *Cuándo José escribió la carta?* Valoare medie: 3.043
 ‘Când a scris José scrisoarea?’
 e. *Por qué Miguel trabaja tanto?* Valoare medie: 4.783
 ‘De ce muncește Miguel așa de mult?’
- (Goodall 2004: 107)

Teoretic, diferențele mari legate de gradul de acceptare din partea vorbitorilor, mai exact faptul că structurile cu ‘de ce’ au un grad mult mai mare de acceptare, se corelează cu o diferență structurală între ‘de ce’ și alte cuvinte interogative/relative: ‘de ce’ este introdus (prin *Merge*) în structura sintactică direct într-o poziție din periferia stângă (Hornstein 1995, Rizzi 2001, Shlonsky și Soare

2011 i.a.), în timp ce celelalte cuvinte interogative ajung în periferia stângă prin deplasare.

3. DATELE DIN LIMBA ROMÂNĂ (VECHE)

În română, sunt atestate cele trei tipuri de structuri, cu diferențe de gramaticalitate pentru româna actuală: pentru interogativele parțiale directe (13), plasarea subiectului după cuvântul interogativ este negramaticală, cu posibila excepție a interogațiilor cu *de ce*, care sunt acceptate de unii vorbitori (13c). Pentru interogativele parțiale indirecte (14), gradul de gramaticalitate pare a fi mai ridicat, structurile cu *de ce* (14c) fiind complet gramaticale, mai ales dacă subiectul este sub focus contrastiv. Propoziții relative cu aceleași elemente de relație sunt însă gramaticale fără excepție (15).

- (13) a. **Unde Ion ajunge?*
 b. **Cum tu reușești?*
 c. ?*De ce voi plecați?*
- (14) a. **Mă întreb unde tu mergi.*
 b. ?*Mă întreb cum tu reușești.*
 c. *Mă întreb de ce el/Ion poate face asta.*
- (15) a. *Ăsta e locul unde tu nu poți ajunge.*
 b. *M-a amuzat momentul când Ion a căzut pe scări.*
 c. *E de admirat felul cum el s-a descurcat.*

3.1. INTEROGATIVE PARȚIALE DIRECTE ÎN ROMÂNĂ VECHE

Pentru româna veche (perioada de la primele texte atestate, încheiată convențional în 1780; vezi Gheție 1997: 52–53), vom separa numai interogativele parțiale directe de relative (în care includem și interogativele indirecte). Între acestea nu sunt diferențe sintactice majore (vezi și Shlonsky și Soare 2011: 652).

În româna veche, structura nu este frecventă și pare a fi circumscrisă anumitor texte. Între cuvântul interogativ și verb intervine cel mai adesea un subiect pronominal. Cuvintele interogative care acceptă această topică sunt *unde* (16), *cum* (17), (*spre*) *ce* (18), *pentru ce*, *derept ce*, *ce* toate cu sensul „de ce” (19)

- (16) a. *Și zise lui David: „De unde tu vii?”* (BB.1688: 220)
 vs b. *„De unde ești tu?”* (BB.1688: 220)
- (17) a. *Iară cum eu să mă încetez preste voi nimica?* (BB.1688: 372)
 b. *Sămânța lui Avraam sântem și nimănu n-am slujit nitiodinioară. Cum Tu zici că „Slobozi veți fi?”* (BB.1688: 820)
 c. *Noi am auzit den Leage că Hristos rămîne în veac, și cum Tu zici că trebuie a Să înălța Fiiul Omului?* (BB.1688: 824)
 d. *Și cum tu zici: „Arată-ne noao pre Părintele?”* (BB.1688: 825)

- e. *Și cum noi auzim fieștecarele cu a noastră limbă de fealiu cu carea am născut?* (BB.1688: 832)
- (18) *Și spre ce noi șădem?* (BB.1688: 498)
- (19) a. *și pentru ce tu pui laț sufletului meu ca să-l omori pre el?* (BB.1688: 217)
 b. *Și pentru ce tu ai cerșut pre Avisac Samaniteanca Adoniei?* (BB.1688: 243)
 c. *Pentru ce noi nu putum scoate pre el?* (NT.1648: 22^v/150)
 d. *Iară să grăescu dereptate, derept ce voi nu creadeți Mie?* (NT.1648: 117^v/284)
 e. *Ce voi micșurați pre surumani?* (NT.1648: 177^f/369)

Subiectul exprimat prin nominal poate interveni între cuvintele interogative *pentru ce*, *derept ce* și verb:

- (20) a. *Pentru ce ucenicii Tăi calcă rânduiala bătrânilor?* (NT.1648: 19^v/146)
 b. *Pentru ce ucenicii Tăi îmblă în rânduiala bătrânilor, ce cu mânele nespălate mănâncă pâine?* (NT.1648: 49^v/187)
 c. *Pentru ce neamul acesta caută sămnu?* (NT.1648: 51^f/189)
 d. *Derept ce ucenicii lui Ioan să postescu ades și rugăciuni fac, așjderea și ai fariseilor, iară ai Tăi mănâncă și beau?* (NT.1648: 73^v/222)
 e. *Derept ce acesta mir nu să vându în trei sute de bani, și să dea surumanilor?* (NT.1648: 122^r/292)

Este atestată și situația în care între cuvântul interogativ și verb intervine un subiect nominal alături de alți constituenți (21), precum și, rar, situația în care alți constituenți decât subiectul ocupă această poziție (22).

- (21) a. *D-unde lumea de voi va fi judecată, dară nu seți voi destoinici pâra iușoară să judecați dară? Nu știți că prespre îngeri veți judeca?* (CPr.1566: 297)
 b. *Cum Tu, jidov fiind, de la mine cei să beai, fiind muiare samariteană?* (NT.1648: 109^f/272)
 c. *Cu ce tu mai puțin ești cu mine?* (BB.1688: 252)
- (22) *Și cum Domnului daț nevoieț?* (BB.1688: 459)

3.2. PROPOZIȚII RELATIVE CU ACEIAȘI CONECTORI ÎN ROMÂNĂ VECHĂ

Ca și în cazul interogativelor, și pentru relative un subiect pronominal poate interveni între cuvântul relativ și verb. Cuvintele relative care acceptă această structură sunt, conform analizei noastre de corpus, *cum* (23), *unde* (24) și *ce* (25).

- (23) a. *Și Să urgisi Domnul cu mânie preste Iuda și preste Ierusalim, și deade pre ei întru groază și întru stingere și întru șuierare, cum voi vedeți cu ochii voștri.* (BB.1688: 327)
 b. *Da-le-vom, și de la dânșii nu vom ceare; așa vom face, după cum tu zici.* (BB.1688: 347)
 c. *Și cum noi ne vom mântui.* (BB.1688: 465)

- (24) a. *De unde noi știm ca să ne fie frică de Domnul, noi să imblăm cu oamenii, că lu Dumnezeu sem adevărați* (CPr.1566: 357)
 b. *Eu vă tremiț să secerați, unde voi n-ați ustenit; alții se-au ustenit, și voi în usteneala lor întrați.* (CC².1581: 174)
 c. *Și în parte lui de domnie îl tremease pre dânsul, unde el întoarse mulțimea fără de număr cătră credința lu Hristos.* (SVI.~1670: 247^v)
 d. *Eu mergu, și Mă veți cerca, și în păcatul vostru veți muri. Unde Eu Mă duc, voi nu puteți să veniți* (BB.1688: 820)
 e. *Toate, oricâte va afla mâna ta a face, în ce chip iaste putearea ta, fă, căci nu iaste fapt, și gând, și minte, și înțelepciune, în iad, unde tu mergi acolo.* (BB.1688: 451)
- (25) a. *Și cei ce păziia n-au l6 cunoscut pentru ce am mersu și ce eu fac.* (BB.1688: 344)
 b. *Acum dară voi povesti voao ce eu voi face viei mele* (BB.1688: 457)
 c. *Vedeți ce voi faceți, că ce nu omului voi judecați, fără numai Domnului, și cu voi cuvintele judecării.* (BB.1688: 320)

Mai rar, este atestat un subiect exprimat prin nominal pentru următoarele cuvinte relative: *cum* (26), *unde* (27), *când* (28). Este atestată și situația în care subiectul și alți constituenți intervin între cuvântul relativ și verb (29).

- (26) a. *că, Dumnezeu să ferească, de-ară apuca turcul aceaste 2 țări, ară fi peire a toată creștinătatea, cum Dumnezeu să ferească de aceea* (DĪ.XXXIV: 1600)
 b. *Neceodată așa n-au grăit om, cum acesta om (grăiește).* (NT.1648: 115^v/281)
- (27) a. *Văzuiu, până când scaunele puse fură și cel den zile vechi șezând; e râul de foc cura pre de naintea lui; mii înainte stând lui, și întunearce de întunearce slujia lui, unde judecătorul șazu și cărțile se deșchiseră* (CC².1581: 610)
 b. *Faceți-vă șie pungi nevechite, vistear neîmpușinate în ceriu, unde furii nu fură, nice moliile strică.* (CazV.1643: 332^r)
 c. *Iară ei prinsără pre Iisus, dusără-L la Caiafa, popa cel mare, unde cărtularii și bătrânii era adunați.* (NT.1648: 168)
- (28) *pre carele și mai nainte l-au pomenit poveatea, când Nahorse făcuse că iaste Varlaam* (SVI.~1670: 272^v)
- (29) a. *Ce de unde voi așa greșiți întru frați și bateți slăbiciunea știutei lor, voi faceți păcate în Hristos.* (CPr.1566: 305)
 b. *Simeon spuse cum Dumnezău întâiu au socotit păgânii să-și ia den ei oamenii numelui Său.* (NT.1648: 255^r/338)

4. SCHIȚĂ DE ANALIZĂ

Pentru analiza acestor structuri de topică pot fi formulate mai multe ipoteze.

- Prima ipoteză ar fi aceea că structura este calchiată, multe dintre exemple fiind extrase din BB.1688, text tradus din greacă, unde această topică este posibilă. De pildă, în (16a), *De unde tu vii?* (BB.1688: 220), e o traducere literală după

Póthen (de.unde) *sy* (tu) *paraginei* (vii/sosești)?¹. Totuși, structura nu apare numai în texte traduse din greacă și, în plus, este atestată și în texte originale (vezi 26a).

• A doua ipoteză ar fi aceea că o poziție de cliticizare ar fi disponibilă între cuvântul interogativ și verb. Datele din româna veche nu respectă testele pentru cliticizarea subiectului propuse de Poletto și Tortora (2016) pentru dialectele italienești de nord și verificate de Dragomirescu și Nicolae (2018) pentru istroromână.

În dialectele italienești de nord (30) și în istroromână (31), cliticele obiect precedă cliticele subiect, ceea ce nu se întâmplă în româna veche (vezi (23c), (24d), (29)).

- (30) a. **Te** **tu** *parli.* (dialectul florentin)
te tu(CL-S) vorbești
- b. **Ti** **te** *parli.* (dialectul trentin)
te tu(CL-S) vorbești
'Tu vorbești'
- (31) a. Cum **tetu** *cl'emi?* (LM: 71)
cum te tu numești
- b. *Neca* nune **tu** *vezi în napastovañe (Tatăl nostru)*
să nu ne tu duci în ispită

În ceea ce privește negația, în unele varietăți italienești de nord (32), cliticul subiect este precedat de negația verbală (Roberts 2010). Aceeași ordine apare și în istroromână (33), nu însă și în româna veche (vezi (24b)).

- (32) a. Un **tu** *glie l'ha detto.* (dialectul florentin)
nu tu(CL-S) lui o=ai spus
- b. No **te** *ghe l'hai dit.* (dialectul trentin)
nu tu(CL-S) lui o=ai spus
'Nu i-ai spus-o'
- (33) *gospodine,* te nu **iel'** *âvdu nopta nis?* (SP: 174)
domnule de.ce nu ei aud noaptea nimic

• A treia ipoteză, și cea pe care o adoptăm pentru româna veche, este aceea că poziția dintre cuvântul interogativ/relativ și verb este o poziție din periferia stângă (pentru a cărei organizare urmărim structura de la Rizzi (1997) (34), adoptată pentru română și de Nicolae (2015). Cuvântul interogativ (probabil și cel relativ) este găzduit de una dintre proiecțiile aflate deasupra lui FinP, iar la dreapta acesteia se pot identifica prin teste distribuționale celelalte poziții.

- (34) ForceP > TopP* > FocP > TopP* > FinP > IP (Rizzi 1997: 297)

Situația specială a lui 'de ce' nu pune probleme pentru această analiză: indiferent de interpretare – fie că este introdus direct (prin *Merge*) în IntP, proiecție

¹ Ștefan Colceriu, c.p.

aflată deasupra lui ForceP (Rizzi 2001), fie că este introdus în ReasonP (o poziție oricum superioară ierarhic poziției canonice a subiectului) și apoi ridicat în IntP (Shlonsky și Soare 2011) – ‘de ce’ este foarte sus în ierarhia sintactică.

Testele pragmatice nu sunt posibile pentru limba veche (așadar, nu putem decide dacă subiectul este Topic sau Focus), de aceea vom susține această ipoteză numai cu argumente distribuționale. Acestea sunt:

- (i) poziția este la stânga auxiliarelor (ex. (21a), (24b), (25b), (29b));
- (ii) poziția este la stânga cliticelor pronominale (ex. (23c), (24d), (28));
- (iii) poziția este la stânga complementizatorului *să*, care ocupă proiecția Fin (Nicolae 2015: 104–109) (ex. (17a), (26a))
- (iv) poziția este nespecializată, acceptând: subiect pronominal ((17)–(19), (23)–(25)) sau nominal (ex. (20), (26)–(28)), subiect și alți constituenți (vezi pozițiile multiple de topic din schema de mai sus) (ex. (21), (29)) sau numai constituenți (ex. (22)).

5. CONCLUZIE

În româna veche se pare că există o poziție specială (probabil de Topic) care găzduiește mai ales subiectul, aflată între cuvântul interogativ/relativ și verb. Această poziție nu mai este disponibilă în româna actuală în interogativele directe totale; în interogativele parțiale indirecte este disponibilă cu unele restricții, iar în relative este disponibilă în structuri cu grad maxim de gramaticalitate.

SURSE²

- BB.1688 = *Biblia*. Ed.: *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament*, tipărită întâia oară la 1688 în timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino, Domnul Țării Românești, București, Editura Institutului Biblic, 1977.
- CazV.1643 = Varlaam, *Cazania*, ed. J. Byck, București, Editura Academiei, [s.a.], 1–506.
- CC².1581 = Coresi, *Evanghelie cu învățătură*. Ed. S. Pușcariu, Al. Procopovici: Diaconul Coresi, *Carte cu învățătură (1581)*, vol. I, *Textul*, București, Socec, 1914.
- CPr.1566 = Coresi, *Apostol*. Ed. I. Bianu, *Texte de limbă din secolul XVI, IV, Lucrul apostolesc tipărit de diaconul Coresi la 1563*, București, Cultura Națională, 1930.
- DÎ = *Documente și însemnări românești din secolul al XVI-lea*, text stabilit și indice de Gh. Chivu, M. Georgescu, M. Ioniță, Al. Mares, Al. Roman-Moraru, București, Editura Academiei Române, 1979.
- Facebook
- LM = Leca Morariu, *Lu Frați Noștri. Libru lu Rumeri din Istrie*, Suceava, Editura Revistei „Făt-Frumos”, 1928.
- NT.1648 = *Noul Testament*. Ed. Alba Iulia, Reîntregirea, 1998.

² Pentru indicarea surselor, am folosit sistemul din SOR 2016, care cuprinde, pe lângă siglă, și data/intervalul din care datează textul.

- SF = Sârbu, Richard, Vasile Frățilă, 1998, *Dialectul istroromân. Texte și glosar*, Timișoara, Editura Amarcord.
- SP = Sextil Pușcariu, *Studii istroromâne*, I. *Texte*, București, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, 1906
- SVI.~1670 = *Varlaam și Ioasaf*. Ed.: M. Stanciu Istrate, *Reflexe ale medievalității europene în cultura română veche: Varlaam și Ioasaf în cea mai veche versiune a traducerii lui Udriște Năsturel*, București, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, 2013, 82–325.
- TC = *Texte istroromâne* culese de Traian Cantemir, București, Editura Academiei, 1959.
- TDNis = Marin, Maria, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoie, Vasile Pavel, *Grauri românești de la est de Nistru. Texte dialectale și glosar*, București, Editura Academiei Române, 2011.

BIBLIOGRAFIE

- Barbosa, Pilar, 2001, „On Inversion in Wh-questions in Romance”, în A. Hulk, J.-Y. Pollock (ed.), *Subject Inversion in Romance and the Theory of Universal Grammar*, Oxford, Oxford University Press, p. 20–59.
- Cardinaletti, Anna, 2006, „Subjects and Wh-questions. Some new generalizations”, în J. Camacho, N. Flores Ferran, L. Sanchez, V. Deprez, E. M. J. Cabrera (ed.), *Romance Linguistics 2006: Selected papers from the 36th Linguistic Symposium on Romance Languages (LSRL), New Brunswick, N.J., March 31-April 2, 2006*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, p. 57–79.
- Cinque, G., 1999, *Adverbs and functional heads: A cross-linguistic perspective*, Oxford, Oxford University Press.
- Cornilescu, Alexandra, 2000, „The double subject construction in Romanian”, în V. Motapanyane (ed.), *Comparative studies in Romance Syntax*, Amsterdam, Elsevier, p. 83–124.
- Costea, Ștefania, 2018, „Preverbal subjects in Moldovan Daco-Romanian direct and indirect wh-interrogatives”, comunicare la *Forty-sixth Cambridge Romance Linguistics Seminar*, Trinity Hall, Cambridge, 5–6 ianuarie 2018.
- Costea, Ștefania, Adina Dragomirescu, A. Nicolae, 2017, „Preverbal subjects in Moldovan Daco-Romanian and Istro-Romanian wh-interrogatives”, comunicare la *The Annual International Conference of the English Department*, 8–10 iunie 2017.
- Coteanu, I., 1957, *Cum dispăre o limbă: istroromâna*, București, Societatea de Științe Istorice și Filologice.
- Dragomirescu, Adina, A. Nicolae, 2018, „Subiectul pronominal în interogativele directe din istroromână. O perspectivă romanică”, în: C. Lupu, A. Ciolan, A. Zuliani (ed.), *Studii române*, I. *Omagiu profesorilor Florica Dimitrescu și Alexandru Niculescu la 90 de ani*, București, Editura Universității din București, p. 439–448.
- Dragomirescu, Adina, A. Nicolae, 2018, „Syntactic Archaisms Preserved in a Contemporary Romance Variety: *Interpolation* and *Scrambling* in Old Romanian and Istro-Romanian”, în G. Pană Dindelegan, Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Irina Nicula, A. Nicolae (ed.), *Romance Syntax. Comparative and Diachronic Perspectives*, Newcastle upon Tyne, Cambridge Scholars Publishing, p. 95–125.
- Gheție, I. (ed.), 1997, *Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532–1780)*, București, Editura Academiei Române.
- Goodall, G., 2004, „On the Syntax and Processing of Wh-questions in Spanish”, în B. Schmeiser, V. Chand, A. Kelleher, A. Rodriguez (ed.), *WCCFL Proceedings*, Somerville: MA, Cascadilla Press, p. 101–114.
- Gutiérrez-Bravo, R., 2008, „Topicalization and Preverbal Subjects in Spanish wh-interrogatives”, în J. B. de Garavito, E. Valenzuela (ed.), *Selected Proceedings of the 10th Hispanic Linguistics Symposium*, Somerville, MA, Cascadilla, p. 225–236.

- Hornstein, N., 1995, *Logical form*, Oxford, Blackwell.
- Ledgeway, A., 2012, *From Latin to Romance: Morphosyntactic Typology and Change*, Oxford, Oxford University Press.
- Ledgeway, A., Alessandra Lombardi, 2005, „Verb movement, adverbs, and clitic positions in Romance”, *Probus*, 17, 1, p. 77–101.
- Maiden, M., 2016, „Romanian, Istro-Romanian, Megleno-Romanian, and Aromanian”, în A. Ledgeway, M. Maiden (ed.), *The Oxford Guide to the Romance Languages*, Oxford, Oxford University Press, p. 91–125.
- Nicolae, A., 2015, *Ordinea constituenților în limba română. O perspectivă diacronică*, București, Editura Universității din București.
- Ordóñez, F., A. Olarrea, 2006, „Microvariation in Caribbean/non Caribbean Spanish interrogatives”, *Probus*, 18, 1, p. 59–96.
- Poletto, Cecilia, Christina Tortora, 2016, „Subject clitics: syntax”, în A. Ledgeway, M. Maiden (ed.), *The Oxford Guide to the Romance Languages*, Oxford, Oxford University Press, p. 772–785.
- Poletto, Cecilia, J.-Y. Pollock, 2004, „On the left periphery of some Romance Wh-questions”, în L. Rizzi (ed.), *The structure of CP and IP. The cartography of syntactic structures*, volume 2, Oxford, Oxford University Press, p. 251–296.
- Rizzi, L., 1997, „The Fine Structure of the Left Periphery”, în L. Haegeman (ed.), *Elements of Grammar*, Kluwer Academic Publishers, p. 281–337.
- Rizzi, L., 2001, „On the position “int(errogative)” in the left periphery of the clause”, în G. Cinque, G. Salvi (ed.), *Current studies in Italian syntax: Essays offered to Lorenzo Renzi*, Amsterdam, Elsevier, p. 267–296.
- Roberts, I., 2010, „Varieties of French and the null subject parameter”, în Th. Biberauer, A. Holmberg, I. Roberts, Michelle Sheehan (ed.), *Parametric variation: Null subjects in Minimalist Theory*, Cambridge, Cambridge University Press, p. 303–327.
- Schifano, Norma, 2015, „The Paradigmatic Instantiation of TAM. A Novel Approach to Romance Verb-movement”, în E. O. Aboh (ed.), *Romance Languages and Linguistic Theory 2013. Selected Papers from ‘Going Romance’ Amsterdam 2013*, Amsterdam, John Benjamins, p. 83–102.
- Schifano, Norma, 2018, *Verb Movement: A Pan-Romance Investigation*, Oxford, Oxford University Press.
- Shlonsky, U., Gabriela Soare, 2001, „Where’s ‘Why’?”, *Linguistic Inquiry*, 42, 4, p. 651–669.
- SOR – Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *The Syntax of Old Romanian*, Oxford, Oxford University Press.
- Suñer, Margarita, 1994, „V-movement and the licensing of argumental wh-phrases in Spanish”, *Natural Language and Linguistic Theory*, 12, p. 335–372.
- Zegrean, Iulia-Georgiana, 2012, *Balkan Romance: Aspects of the Syntax of Istro-Romanian*, PhD Thesis, Università Ca’ Foscari Venezia.
- Zubizarreta, Maria Luisa, 2001, „The Constraint on Preverbal Subjects in Romance Interrogatives: A Minimality Effect”, în A. Hulk, J.-Y. Pollock (ed.), *Subject Inversion in Romance and the Theory of Universal Grammar*, Oxford, Oxford University Press, p. 183–204.

SUBJECT POSITION IN *WH*-QUESTIONS AND RELATIVE CLAUSES IN OLD ROMANIAN

Abstract

This paper analyzes a structure with subjects (and/or other constituents) placed in-between the *wh*-word and the verb, which was available in old Romanian, but which has become ungrammatical in the passage to modern Romanian. After presenting the data from old Romanian, we discuss the potential analyses for this phenomenon, bringing distributional arguments in favour of an analysis based on the existence of a functional projection (probably a Topic Phrase) which is higher than FinP; this projection was available in interrogatives in old Romanian but was eliminated in the passage to modern Romanian.